

19.4.2005

2001/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Ulla-Maija Lindström

VEROTOIMISTON MENETTELY SELVITYS- JA TIETOPYYNTÖJEN KÄSITTELYSSÄ

1

KANTELU

Kantelija pyysi 9.9.2003 eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan saapuneessa kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan T:n verotoimiston menettelyn hänen selvitys- ja tietopyyntöjensä käsittelyssä.

Kantelijan kirjoituksen mukaan verotoimisto oli toimittanut hänen vuoden 1994 verotuksensa virheellisesti. Jälkiverotuspäätöksellä 19.3.1997 kantelijan verotettavaan tuloon oli lisätty pääomatuloja. Hallinto-oikeus oli 28.5.2003 hyväksynyt kantelijan valituksen ja alentunut jälkiverotetun tulon määrää. T:n verotoimisto ei ollut kantelijan käsityksen mukaan täyttänyt asiassa selvitysvelvollisuuttaan eikä näyttänyt perustetta vuodelta 1994 toimitetulle jälkiverotukselle. Myös hänelle verotoimistosta annetuissa vastauksissa laiminlyötiin selvityksen antaminen asiassa. Lisäksi hänen pyyntönsä käsiteltiin virheellisesti hallintoriita-asiana. Kantelijan kirjoituksen mukaan verotoimiston virheellisen menettelyn johdosta hänelle oli syntynyt vahinkona väärä vero ja sille määrätty veronkorotus sekä kaikki viivästysseuraamukset vuodesta 1994 alkaen.

Lisäksi kantelija viitasi kirjelmänsä liitteeksi oheistamaansa B:n veroviraston T:n verotoimiston 5.9.2003 antamaan päätökseen, jossa verotoimisto ilmoitti, ettei se anna kantelijalle hänen pyytämiään tietoja kantelijan verotuksen toimittaneiden virkamiesten nimistä. Tämän vuoksi kantelija ei käsityksensä mukaan voinut toteuttaa perustuslain 118 §:ssä säädettyä oikeuttaan saattaa virkamiehet vastuuseen virkatoimiensa lainmukaisuudesta.

3

RATKAISU

3.1

Toimitettu jälkiverotus

Perustuslain 109 §:n oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista

tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Kantelijan verovuodelta toimitettu 1994 jälkiverotus ja sitä koskeva H:n hallinto-oikeuden päätös on tullut lainvoimaisesti ratkaistuksi viimeistään 5.4.2004, kun korkein hallinto-oikeus hylkäsi H:n hallinto-oikeuden päätöstä koskevan valituslupahakemuksen. Toimitetun jälkiverotuksen edellytykset ja perusteet ovat siten tulleet muutoksenhakuasteissa lainvoimaisesti tutkituksi ja ratkaistuksi. Hallintoasiassa annettuun lainvoimaiseen päätökseen voi hakea muutosta vain ylimääräisillä muutoksenhakuineilla, joista säädetään hallintolainkäyttölain 11 luvussa. Purusta ja sen edellytyksistä säädetään hallintolainkäyttölain 63 ja 64 §:ssä.

Eduskunnan oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten tai tuomioistuinten ratkaisuja. Oikeusasiamies ei voi muutoinkaan puuttua riippumattomien hallintotuomioistuinten harkintavaltansa rajoissa tekemiin ratkaisuihin.

Edellä todetun perusteella kantelijan kirjoitus siltä osin kuin siinä on arvosteltu verovuodelta 1994 toimitettua jälkiverotusta ja sen perustetta, ei ole johtanut enempään toimenpiteisiin puoleltani.

3.2

Verotoimiston menettely kantelijan tietopyynnössä

3.2.1

Tapahtumat

Kantelija oli 20.8.2003 pyytänyt T:n verotoimistosta selvityksen kaikkien niiden henkilöiden nimistä ja yhteystiedoista, jotka olivat tavalla tai toisella olleet mukana hänen verovuodelta 1994 verotetun laskennallista korkotuloa koskevan päätöksen tekemisessä, selvittämisessä tai vaikuttajina. Vaatimustaan kantelija perusteli tuolloin voimassa olleella hallintomenettelylain 17 §:llä ja viittauksella kanteluvastauksessani 10.9.2003 (dnro 830/4/02) esitettyyn perustuslain 118 §:ään liittyvään käsitykseeni virkamiesten nimien ilmoittamisesta.

T:n verotoimisto ilmoitti 5.9.2003 antamallaan päätöksellä kantelijalle, ettei verotoimisto anna hänelle hänen vaatimiaan virkamiesten tietoja. Päätöksen mukaan kantelijan vaatimus oli lakiin perustumaton. Hänellä ei ollut tarvetta oikeussuojaan, jonka perusteella hänelle tulisi antaa hänen vaatimansa tiedot. Päätöksessä todettiin, että ei ollut osoitettu, että kantelija olisi kärsinyt oikeudenloukkausta tai vahinkoa viranomaisen lainvastaisen toiminnan johdosta. Päätökseen oli liitetty hallintolainkäyttölain 69 §:n mukainen valitusosoitus hallinto-oikeuteen. Lisäksi päätöksessä oli ohjaus, jonka mukaan kantelijalla oli asianosaisjulkisuuden perusteella oikeus tutustua häntä koskeviin verotusasiakirjoihin. Verotoimiston hallussa oleviin asiakirjoihin kantelija voi tutustua verotoimistossa erikseen sovittavana ajankohtana.

H:n hallinto-oikeuden kirjaamosta saadun tiedon mukaan kantelija ei ollut

saattanut kysymyksessä olevaa verotoimiston päätöstä siihen oheistetun valitusosoituksen mukaisesti hallinto-oikeuden tutkittavaksi hallintoriita-asiana.

3.2.2

Menettelyn arviointi julkisuuslain nojalla

Oikeusohjeet ja -käytäntö

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki) säädetään julkisuusperiaatteesta (1 §) ja laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksesta toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan (3 §).

Lain 3 luvussa säädetään oikeudesta saada tieto asiakirjasta. Lain 9 §:ssä säädetään tiedonsaantioikeudesta julkisesta asiakirjasta ja lain 11 §:ssä asianosaisen tiedonsaantioikeudesta sekä lain 12 §:ssä oikeudesta saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta. Lain 4 luvussa säädetään tiedon antamisesta asiakirjasta. Lain 13 §:ssä säädetään asiakirjan pyytämisestä. Lain 5 luvussa säädetään viranomaisen velvollisuudesta edistää tiedonsaantia (17 §) ja hyvää tiedonhallintotapaa (18 §). Lain 8 luvussa säädetään muun ohella muutoksenhausta viranomaisen julkisuuslain nojalla tekemään päätökseen.

Korkein hallinto-oikeus on 1.9.2003 antamassaan päätöksessä (KHO 2003:57) arvioinut julkisuuslain edellä mainittujen oikeusohjeiden perusteella asianosaisen oikeutta saada tietoonsa hänen eläkeasiansa käsittelyyn osallistuneiden asiantuntijalääkäreiden nimet. Korkein hallinto-oikeus totesi, että asianosaisella oli oikeus saada tietoonsa asiansa käsittelyyn osallistuneiden lääkäreiden nimet ja asian käsittelyyn liittynyt eläkevakuutusyhtiön kokouspöytäkirjan ote liitteineen.

H:n hallinto-oikeus on puolestaan 17.6.2004 eräässä toisessa asiassa X Oy:n asiamiehenä toimineen kantelijan valitukseen antamallaan asiakirjan julkisuutta koskevalla päätöksellä kumonnut B:n veroviraston 30.9.2003 asiassa tekemän päätöksen. Verovirasto oli päätöksessään viitaten perustuslain 118 §:n 3 momentin säännökseen ja käsitykseensä siitä, että maksuunpanopäätökset oli tehty voimassa olevan lainsäädännön ja verohallinnon ohjeiden mukaisesti, kieltäytynyt antamasta tietoa niistä henkilöistä, jotka olivat olleet vastuussa maksuunpanopäätösten tekemisestä. Hallinto-oikeus oli päätöksensä perusteluissa muun ohella edellä viitattujen julkisuuslain oikeusohjeiden nojalla todennut, että X Oy:llä oli oikeus saada tiedot arvonlisäverotuksen maksuunpanopäätösten tekemiseen osallistuneista henkilöistä.

Verovirastosta puhelimitse varmistetun tiedon mukaan verovirasto oli 7.7.2004 luovuttanut kysymyksessä olevat virkamiesten nimitiedot X Oy:n konkurssipesän pesänhoitajalle.

Verohallinnon selvitykset

Verotoimisto on kantelun johdosta tänne antamassaan lausunnossa ja selvityksessä todennut, että kantelija oli vaatinut saada tiedon siitä, ketkä olivat osallistuneet hänen vuoden 1994 verotustaan koskevaan päätöksentekoon. Verotoimistolla ei vakanssiluetteloa lukuun ottamatta ollut kyseessä olevan verotuspäätöksen tekijöistä mitään sellaista tietoa mikä ei ilmenisi asiakirjoista, joihin kantelijalle on tarjottu mahdollisuus tutustua. Lisäksi koska asia oli varsin vanha, oli mahdotonta yksilöidä asiakirjoissa mainittujen virkamiesten osuutta päätöksentekoon. Verotoimiston näkemyksen mukaan, koska virkamiesten nimien antamiselle kantelijan esittämällä tavalla ei ollut minkäänlaista laillista perustetta, nimet jätettiin hänelle antamatta. Kantelijan saatavilla oli vakanssiluetteloa lukuun otta matta sama aineisto nimien selvittämiseksi kuin verotoimistolla. Kysymys oli verotoimiston käsityksen mukaan ennemminkin kantelijan aktiivisuuden puutteesta asiansa hoitamisessa kuin varsinaisesta oikeussuojakysymyksestä.

Verohallituksen lausunnon mukaan kantelijan selvityspyynnön johdosta verotoimiston tekemän päätöksen sisältöön vaikutti pyynnön laajuus ja ajankohta. Verohallitus katsoi, että verotoimistolla oli ollut perustelu syy saattaa kantelijan vaatimus esitetyssä laajuudessa riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi. Verohallinnon kannalta on yleisesti tärkeää saada tietää, keitä virkamiehiä on pidettävä erityisesti säännönmukaisen verotuksen toimittamisen yhteydessä verotuspäätöksen tekijänä, valmistelijana tai muulla perusteella vastuussa olevana henkilönä, joiden nimet verohallinnon tulee antaa pyynnöstä asianosaiselle. Verohallitus totesi edelleen, että korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO 2003:57) perusteella oli pääteltävissä, että verotoimiston olisi tullut käsitellä kantelijan tietopyyntö julkisuuslain 13 ja 14 §:ssä tarkoitettuna tietopyyntönä. Verotoimisto oli kuitenkin ohjannut kantelijaa hyvää hallintotapaa noudattaen tutustumaan verotoimiston hallussa oleviin häntä koskeviin verotusasiakirjoihin.

Verohallituksen verotuskeskuksen näkemyksen mukaan kantelijalla oli oikeus saada tieto verotusasiansa käsittelyyn osallistuneista virkamiehistä. Tiedon antamisen perusteena oli pidettävä perustuslain 12, 21 ja 118 §:iä sekä julkisuuslain 3, 11, 14, 17 ja 33 §:iä. Tiedonsaantioikeus koski niitä virkamiehiä, jotka päätöksentekijöinä, valmistelijoina ja muilla perusteilla voivat olla vastuussa verovelvollista koskevasta ratkaisusta tai toimenpiteestä. Verotusasiakirjojen ohella tieto verotuksen valmisteluun osallistuneista henkilöistä käy ilmi muun muassa asianomaisista veroilmoitusmapeista, joihin merkitään verovalmistelija. Valmistelijan nimi merkitään myös muutoksenhakuvaiheessa verohallinnon tietokantaan. Oikaisulautakunnan päätösasiakirjoista käyvät ilmi asian esittelijän sekä päätöksentekoon osallistuneet lautakunnan jäsenet.

Verotuskeskus totesi edelleen, että kantelijan pyyntö saada tieto asiaansa käsitelleistä virkamiehistä olisi tullut ensisijaisesti käsitellä julkisuuslain mukaisena pyyntönä saada tieto viranomaisen hallussa olevasta asiakirjasta. Verotoimiston menettelyä ei verotuskeskuksen näkemyksen mukaan voitane kuitenkaan pitää virheellisenä ottaen huomioon sen, että kantelijalle annettiin mahdollisuus tutustua asiakirjoihin, joista verotoimiston lausunnon mukaan kävivät ilmi asian käsittelyyn osallistuneet virkamiehet.

Arviointi

Julkisuuslain 17 §:n mukaan viranomaisen on tämän lain nojalla päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei lain 1 §:ssä säädetty julkisuusperiaate ja 3 §:ssä säädetty lain tarkoitus huomioon ottaen rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjät kohdellaan tasapuolisesti. Lain 3 §:n mukaan julkisuuslaissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja muun viranomaistoiminnan tarkoituksena on toteuttaa avoimutta ja hyvää tiedonhallintotapaa sekä antaa yksilölle mahdollisuus valvoa julkisen vallan käyttöä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisen tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee, on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Lain 13 §:n 1 momentin mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöittävä riittävästi siten, että viranomaisen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Tiedon pyytäjän ei tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, ellei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus saada tieto asiakirjan sisällöstä.

Julkisuuslain 18 §:ssä säädetään hyvästä tiedonhallintavasta, jonka luomiseksi ja toteuttamiseksi viranomaisen tulee huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Hyvä tiedonhallintatapa on näin ollen viranomaisiin kohdistuva velvollisuus järjestää toimintansa siten, että asiakirjat on järjestetty niin, että niihin sisältyvät tiedot ovat asianmukaisesti saatavilla.

Verotoimiston ratkaisussa esitetty peruste, jonka mukaan se saattoi kieltäytyä antamasta kantelijan pyytämiä tietoja, koska sen käsityksen mukaan pyyntöön ei ollut laillista perustetta, on perustuslain julkisuusperiaatteen ja julkisuuslain vastainen. Niiden mukaan tiedonsaantioikeuden *rajoitukseen* tulee olla asiallinen ja laissa säädetty peruste. Tiedon pyytäjän ei tarvitse perustella pyyntöään

muissa kuin julkisuuslain 13 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Kysymys ei siten ole siitä, että tietojen pyytäjän tulisi esittää pyynnölleen laillinen peruste, vaan siitä, että tiedonsaantioikeuden rajoitukselle tulee olla laissa säädetty peruste. Verotoimiston olisi siten tullut selvittää, oliko sillä asiallinen ja laissa säädetty peruste rajoittaa kantelijan oikeutta asianosaisena saada tietoonsa hänen verotuspäätöksensä tehneiden virkamiesten nimet.

Käsitykseni mukaan kantelijan tiedonsaantipyynnö ei ollut verotoimiston selvityksessään kuvaamin tavoin laaja. Mikäli tiedonsaantipyynnön sisällöstä on ollut epäselvyyttä, verotoimiston olisi julkisuuslain 13 §:n mukaisesti tullut avustaa pyytäjää tiedon yksilöinnissä. Lisäksi verotoimiston olisi tullut ottaa huomioon hyvän tiedonhallintatavan viranomaistoiminnalle asettama velvollisuus järjestää asiakirjansa ja tietolähteensä siten, että niihin sisältyvät tiedot ovat asianmukaisesti saatavilla. Tähän nähden verotoimistolla olisi ollut velvollisuus itse selvittää päätöksentekoon osallistuneiden virkamiesten nimet. Riittävää ei siten ollut varata kantelijalle mahdollisuus itse selvittää verotoimistossa verotusasiakirjoistaan näitä tietoja.

Kuten H:n hallinto-oikeuden päätöksestä 17.6.2004 ilmenee, asianosaisella on oikeus saada tietää verotuspäätöksensä tekoon osallistuneiden virkamiesten nimet.

Verotoimiston menettely ei siten julkisuuslain kannalta arvioituna ole täyttänyt lain viranomaistoiminnalle asettamia vaatimuksia. Menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen ottanut huomioon sen, että kantelijan tiedonsaantipyynnö on ollut sisällöltään käytännössä harvinainen, minkä vuoksi verotoimistossa on ollut epätietoisuutta siitä, kuinka pyyntöön olisi suhtauduttava. Julkisuusperiaatteen toteutumisen kannalta pidän kuitenkin huolestuttavana verotoimiston päätöksessä esitettyä perustetta, että tiedon pyytäjän tulisi esittää pyynnölleen laillinen peruste, kun päinvastoin tiedon antamisesta kieltäytymiselle tulee olla laissa säädetty peruste.

3.2.3

Menettelyn arviointi perustuslain 118 §:n 3 momentin kannalta

Oikeusohjeet

Perustuslain 118 §:ssä säädetään vastuusta virkatoimista. Pykälän 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Hän on myös vastuussa sellaisesta monijäsenisen toimielimen päätöksestä, jota hän on toimielimen jäsenenä kannattanut. Pykälän 2 momentin mukaan esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettä. Pykälän 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Tässä tarkoitettua syyteoikeutta ei

kuitenkaan ole, jos syyte on perustuslain mukaan käsiteltävä valtakunnanoikeudessa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:ssä säädetään asianomistajan syyteoikeudesta. Pykälän 1 momentin mukaan asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta vain, jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta, tai esitutkintaviranomainen taikka syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se keskeytetään taikka lopetetaan. Asianomistajan oikeudesta nostaa syyte julkista tehtävää hoidettaessa tehdystä rikoksesta säädetään perustuslain 118 §:n 3 momentissa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 82/1995 vp) on todettu asianomistajan syyteoikeudesta, että esityksessä todetuista syistä ehdotetaan luovuttavaksi asianomistajan ensisijaisesta itsenäisestä syyteoikeudesta. Esityksen mukaan syytteen nostaminen kuuluu ensi sijassa aina viralliselle syyttäjälle. Tuolloin voimassa olleen hallitusmuodon 93 §:n 2 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen virkamiehen lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin kautta, on oikeus vaatia virkamiestä tuomittavaksi rangaistukseen. Esityksessä todettiin, että koska tällainen järjestely turvaa osaltaan myös kansalaisten osallistumista julkisen vallan käytön valvontaan, ei säännöksen muuttamista ehdotusta valmisteltaessa ole pidetty aiheellisena. Siten asianomistajalla on syyttäjän toimenpiteistä riippumatta edelleen oikeus itsenäisesti nostaa syyte virkamiestä vastaan. Muutoin asianomistajalla on pääsääntöisesti toissijainen syyteoikeus. Asianomistaja saa itse nostaa syytteen silloin, kun virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta.

Kanteluvastaukseni 10.9.2002 dnro 830/4/02

Olen mainitussa vastauksessani arvioinut verotoimiston menettelyä tilanteessa, jossa kantelijalle hänen pyynnöstään huolimatta ei ollut suostuttu ilmoittamaan hänen veroasiansa käsitelleiden verotoimiston virkamiesten nimiä.

Totesin vastauksessa, että käsitykseni mukaan viime kädessä velvollisuus virkamiesten nimien ilmoittamiseen voidaan johtaa perustuslain 118 §:stä. Jotta sen mukaiset oikeudet olisivat toteutettavissa, jokaisella on oikeus saada tietää niiden virkamiesten nimet, jotka päätöksentekijöinä, valmistelijoina tai muilla perusteilla voivat olla vastuussa häntä koskevasta ratkaisusta tai toimenpiteestä.

Arviointi

T:n verotoimisto antoi 5.9.2003 kantelijalle päätöksen, jossa se kieltäytyi antamasta kantelijan vaatimia verotuspäätöksensä tekemiseen osallistuneiden virkamiesten nimiä. Päätöksen perustelujen mukaan kantelijalla ei ollut asiassa oikeussuojan tarvetta, koska verotoimiston käsityksen mukaan hän ei ollut kärsinyt oikeudenloukkausta tai vahinkoa viranomaisten lainvastaisen toiminnan johdosta. Päätöksessä viitattiin perustuslain 118 §:ään ja eri muutoksenhakuasteiden tässä veroasiassa antamiin päätöksiin ja katsottiin,

ettei asiassa ollut näytetty, että T:n verotoimisto olisi toiminut lainvastaisesti. Tämän vuoksi verotoimisto ei katsonut olevansa veloitettu antamaan kantelijan vaatimia tietoja.

Verohallituksen ja veroviraston asian johdosta antamissa lausunnoissa ja selvityksissä katsottiin, että verotoimisto oli päätöksessään soveltanut perustuslain 118 §:n säännöstä vastauksessani 10.9.2002 edellytetyn mukaisesti. Lausuntojen ja selvitysten mukaan, koska kantelijan verotuspäätös oli jo tutkittu kaikissa oikeusasteissa ja asiassa siten puuttuivat sellaiset tosiseikat, joiden perusteella kantelijan verotuksen toimittamisen yhteydessä olisi katsottava syyllistyneen lainvasta iseen menettelyyn, verotoimisto saattoi päätöksessään esitetyin perustein kieltäytyä antamasta pyydettyjä virkamiesten nimitietoja. Lisäksi kantelijalla oli ollut mahdollisuus saattaa asia päätökseen oheistetun valitusosoituksen mukaisesti hallintoriitana hallinto-oikeuden tutkittavaksi.

Verohallituksen ja veroviraston esittämän käsityksen johdosta totean seuraavan.

Perustuslain 118 §:n 3 momentin säännöksen tarkoituksena on turvata yksilön mahdollisuus osallistua julkisen vallan käytön valvontaan. Tämä perustuslain tasolla säädetty asianomistajan syyteoikeus on poikkeus rikosasian asianomistajan toissijaisesta syyteoikeudesta, jonka mukaan asianomistaja itse saa nostaa syytteen rikoksesta vain, jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta. Perustuslain 118 §:n mukaisen syyteoikeuden käyttäminen ei edellytä myöskään toimitettua esitutkintaa tai muutakaan viranomaisen toimenpidettä tai ratkaisua. Tällä sääntelyllä on nimenomaisesti haluttu turvata se, että yksilön oikeus virkatoimeen perustuvan rangaistus- tai vahingonkorvausvastuun toteuttamiseen ei ole riippuvainen mistään viranomaisesta. Tämä oikeus on periaatteelliselta kannalta erittäin tärkeä: virkatoiminnassa mielestään oikeudenloukkauksen kokeneella yksilöllä on itsellään aina käytettävissä laillinen oikeusturvakeino.

Näistä syistä viranomaisen omalla käsityksellä toimenpiteidensä lainmukaisuudesta ei ole merkitystä perustuslain 118 §:ssä taattujen oikeuksien kannalta. Jotta nämä oikeudet olisivat toteutettavissa, jokaisella tulee olla oikeus saada viranomaiselta tietoonsa niiden virkamiesten nimet, jotka voivat olla vastuussa häntä koskevasta ratkaisusta tai toimenpiteestä. Verotoimistolla ei näin ollen ole ollut oikeutta esittämällään perusteella kieltäytyä antamasta kantelijan vaatimia virkamiesten nimitietoja.

Verotoimiston menettely asiassa on siten ollut edellä todetuin perustein ristiriidassa perustuslain 118 §:n 3 momentin kanssa. Menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen lieventävänä seikkana ottanut huomioon sen, että kantelijalle oli verotoimiston päätökseen oheistetun valitusosoituksen mukaisesti annettu mahdollisuus saattaa tiedonsaantia koskeva asiansa ja verotoimiston päätöksen perusteet hallinto-oikeuden tutkittavaksi.

KANNANOTTO JA TOIMENPITEET

Arvioitaessa julkisuuslain nojalla kantelijan oikeutta saada tietoonsa häntä koskevan verotuspäätöksen tehneiden ja siihen osallisten virkamiesten nimiä, olisi asiaa verotoimistossa päätettäessä tullut ottaa huomioon perustuslaissa ja julkisuuslaissa säädetty tiedonsaantioikeus ja hyvä tiedonhallintapa. Verotoimiston olisi tullut arvioida, oliko sillä asiallinen ja laissa säädetty peruste rajoittaa kantelijan tiedonsaantioikeutta. Verotoimiston olisi tullut tarvittaessa ohjata pyytäjää tiedon yksilöinnissä ja ottaa huomioon myös hyvän tiedonhallintatavan viranomaiselle asettama velvollisuus huolehtia siitä, että asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvät tiedot ovat asianmukaisesti saatavilla. Tämän mukaisesti verotoimistolla olisi ollut velvollisuus itse selvittää kantelijan verotuspäätöksen tehneiden ja siihen osallisten virkamiesten nimet. Julkisuuslain nojalla kantelijalla on asianosaisena ollut oikeus saada tieto virkamiesten nimistä.

Tässä tapauksessa kantelija oli viitannut tietopyynnössään perustuslain 118 §:ään, jonka merkitys ja tarkoitus on osittain erilainen kuin julkisuuslain. Julkisuuslaki turvaa asianosaisen oikeuden saada tiedon muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut *vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn*. Perustuslain 118 §:n 3 momentin säännöksen tarkoituksena on puolestaan turvata asianosaisen mahdollisuus osallistua *julkisen vallan käytön valvontaan ja virkatoimeen perustuvan rangaistus- tai vahingonkorvausvastuun toteuttamiseen*.

Asianomistajalla on aina viranomaisten toimenpiteistä ja ratkaisuista riippumaton oikeus itsenäisesti nostaa syyte virkamiehestä vastaan ja vaatia vahingonkorvausta. Viranomaisen omalla käsityksellä toimenpiteidensä lainmukaisuudesta ei ole merkitystä perustuslain 118 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien kannalta. Jotta nämä perustuslaissa taatut oikeudet olisivat toteutettavissa, yksilöllä tulee olla oikeus saada tietoonsa niiden virkamiesten nimet, jotka voivat olla vastuussa häntä koskevasta ratkaisusta tai toimenpiteestä. Näin ollen verotoimistolla ei ollut oikeutta kieltäytyä antamasta kantelijan vaatimia tietoja verotuksensa toimittaneista virkamiehistä sillä perusteella, että verotoimiston oman käsityksen mukaan sen menettely verotuksessa ei ollut lainvastainen.

Saatan edellä ja kohdissa 3.2.2 ja 3.2.3 esitetyt käsitykseni T:n verotoimiston virheellisestä menettelystä kantelijan tietopyynnön käsittelemisessä verotoimiston tietoon.

Saatan edellä todetut käsitykseni tiedoksi myös asiassa lausuntoja ja selvityksiä antaneille Verohallitukselle ja B:n verovirastolle.